

Årgång 29 ● nr 2 - 2017

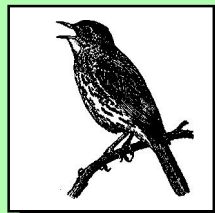
nattvakan

Nattvakan

utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).

Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.

Årsavgiften för medlemsskap är för närvarande
150 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemsskap i HFK är dock oberoende av medlemsskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samla och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågelfrågor genom kursvesamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspirerar och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Jonas Lind, Tussmorvägen 21

820 64 Näsviken, Tel. 070-307 32 82

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel. 070-51 348 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel. 070-629 15 24

Övrig ledamot: Kjell Johansson, Kolarevägen 7

825 30 Iggesund Tel. 070-239 75 10

Suppleant: Bo Fagerström, Dalgatan 10

824 42 Hudiksvall, Tel. 070-641 05 32

Suppleant: Stefan Pierrou, Västerrå 65

824 92 Hudiksvall, Tel. 070-345 02 98

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
Tierps
Tryckeri

Höst

DE FLESTA ARTER HAR BÖRJAT SIN FLYTTNING till vinterkvarteren. En dag i slutet av augusti såg jag två blåhakar som bara hunnit en liten bit av sin långa flyttning, från fjällen till övervintringsplatser i Afganistan, Pakistan, när de rastade vid Norstafjärden.

Samma dag rastade stora mängder gulärlor ute på fälten. De flyttar inte mot sydost som blåhakarna utan mera söder till sina vintertillhåll i Afrika söder om ekvatorn. *Lars G Lindström*

INNEHÅLL NR 2 - 17

NostalgornitologiX 4
Staffan Holm

Tornfalkar i revirstrid 9
Mats Åberg

Pilgrimsfalk 11
Lars G Lindström

Ringmärkning 2016 16
Kenneth Karelius, Lars G Lindström

Lillfjärden 20
Lars G Lindström

**De vanligaste och ovanligaste
häckfågarna i Hälsingland** 22
Lars G Lindström

Program 25

*Foto på framsidan. Brun kärrhök,
Tunasjön april 2017. Lars G
Lindström.*

*Foto på sista sidan. Ormvråk, Forsa
april 2017. Foto. Lars G Lindström.*

NostalgornitologiX

Staffan Holm

NÄR JAG RENSADE I KÄLLARFÖRRÅDET nyligen hittade jag en bokkartong från min barndom i Ljusdal vid 1950-talets mitt. Överst låg *Hälsinglands fåglar*. Minnesbilden av när jag fick den dök genast upp: Jag var förkyld och låg i sängen och pappa kom in med en beigefärgad, lite sladdrig bok som han la bredvid mig där jag låg och snörvlade och han förklarade att boken var till mig från farbrorn som skrivit den. Pappa hade just träffat före detta forstmästaren och arkivarier vid skogsbolaget Marma-Långrörs kontor i Ljusdal, en då drygt 70-årig man vid namn Bo Witt-Strömer. Jag vet inte i vilket sammanhang de råkats, men pappa hade tydligen berättat för honom om yngste sonens fågelintresse. Witt-Strömer hade då

hämtat ett överblivet exemplar av sin bok *Hälsinglands fåglar*, tryckt på Ljusdals Tidnings tryckeri AB i Ljusdal 1950. Dumt nog bad inte pappa honom signera boken, men jag var glad ändå. Hur tråkig den än kunde te sig, osprättad och torr med några svartvita foton, gav den mitt fågelintresse ytterligare en knuff framåt. Den första knuffen var förstås när pappa kom hem med en kikare året innan, alltså 1955, året jag började i första klass.

Många något äldre fågelvänner i Hälsingland känner säkert till standardverket *Hälsinglands fåglar*. I förordet till boken förklarar Witt-Strömer att han sammanställt nedtecknade fågelfynd från Olof Broman (1676-1750) och framåt till

1950. Bromans anteckningar, till största delen samlade i *Glysisvallur*, och prosten Lenaeus (1688-1776) uppräknings av "i socknen förekommande fjäderfä" nedtecknade i *Delsboa illustrata*, utgör de äldsta källorna för W-S. Han förhåller sig skeptisk till en hel del av Bromans uppgifter, men påpekar också att några av hans observationer är "verkliga guldgrubor".

Under avsnittet om göken roar sig W-S till exempel med att citera Bromans idéer om göken: "At han intet bygger sielf, utan bruka andras bo, thet är ingalunda enliit saningen, än mindre Göken intet utkläcker sina ungar, utan andra skola thet göra. Thet är intet sant ty jag har funnit uti gökaboet icke allenast 2 ägg utan ock hönan ligga och värma them".

Om man slår upp ladusvalan refererar W-S till den folkliga föreställningen, som även Linné och Broman omfattade, att ladusvalorna övervintrar på sjöbottnar och här återger W-S även Bromans tillägg: "Sådana swalor som neder på botnen ligga fångas med winternot, tå the fuller qwikna när the in uti warma husen komma".

En viktig uppgiftslämnare från senare tid är lektorn J. A. Wiström vid Hudiksvalls läroverk, som på tyska i sin doktorsavhandling publicerade en förteckning över sina fågelobservationer, mest från Hudiksvallstrakten 1870-86. Witt-Strömer bedömer att de flesta uppgifterna är fullt tillförlitliga eftersom Wiström till största delen hänvisar till skjutna och uppstoppade exemplar.

Det allra mesta i *Hälsinglands fåglar* grundar sig på BoWitt-Strömers egna fältobservationer under 1920-, 30 och 40-talen eftersom, som han påpekar i förordet, "tidigare uppgifter... äro synnerligen sparsamma. Någon lokalfauna av större omfattning har ej utgivits, utan provinsen har tidigare varit 'en vit fläck' ifråga om fåglarnas förekomst inom området". Han

var en mycket rutinerad fågelskådare när han 1950 gav ut sin bok. Under sin studietid i Lund kring förra sekelskiftet hade han "gått i lära" hos en av sin tids pionjärer i ornitologin Paul Rosenius och var under några år en av hans medhjälpare. Redan i mitten av 1910-talet var han verksam som ringmärkare och kan nog räknas in bland pionjärerna i Sverige eftersom den första ringmärkningen ska ha ägt rum 1911. I Lappland gjorde han tidigt viktiga uggleinventeringar. I tidskriften *Fauna och Flora* finns åtskilliga rapporter från honom genom årtiondena och även andra bidragsgivare hänvisar där till hans insatser. Som ringmärkare fick han enligt en kollega "verklig storslam vad gäller återfynd". En kull fiskgjusungar som han ringmärkte i Värmland 1917 gav återfynd i Danmark samma höst och i Frankrike 1922. 1922 sköts också en ormråk som han hade märkt 1917. *Fauna och Floras* äldre avskannade årgångar finns tillgängliga i *Runeberg-projektet* på Internet.

När jag nu stod i källarförrådet och bläddrade nostalgiskt i *Hälsinlands fåglar* som jag fick av dess författare för mer än sextio år sedan, hände det sig att två tunna häften gled ur den och hamnade på golvet. Det ena kände jag igen som den lilla "bok" som jag gjorde själv strax efter det att jag fått W-S:s bok. Den heter helt sonika *Några fåglar* och är utgiven på "Holms bokförlag i Ljusdal" och kostar 50 öre enligt vad jag skrivit på baksidan. "Boken" består av en vikt kartongbit som omslag och däremellan några sidor med fåglar i text och bild på toalettpapper. Min barndoms toapapper var rektangulära blad om cirka 10x15 cm, jag har klistrat ihop bladen (konsistens ungefär som tidningspapper) två och två för att få det mindre sladdrigt, illustrerat med färgpennor och skrivit med blyerts. "Boken" tar upp sex arter, domherre och sidensvans

Trana var en av de första arterna i Staffans bok. Foto: Lars G Lindström april 2017.

först – de var nog mest aktuella för mig för jag har daterat boken 25 februari. Årtalet har jag missat, men det är antingen 1956 eller 1957. Efter de två vinterfåglarna följer ett till synes ganska slumpartat urval: trana, tofsvipa, gulärta, tjäder, större hackspett och vit stork. Texten bryter definitivt mot upphovsrättslagstiftningen: jag känner genast igen formuleringarna från det fågelkortspel som vi ofta spelade när jag var barn. Med prydlig skolstil har jag präntat om domherren: ”Dekoratív, rätt maklig. Vintertid intill bebyggelse. Sommartid: barrskog” och om sidensvansen: ”Dekoratív, en smula ovig fågel. Häckar i n. Norrland. Stryker vinter-

tid nedåt landet ätande oxel- och rönnbär”.

Fågelspelet som inspirerat mig gick ut på att samla ihop så många fågelfamiljer som möjligt. Hade man på hand till exempel talgoxe och tofsmes så begärde man blåmesen av motspelarna och då hade man hela mesfamiljen. De flesta familjerna innehöll fyra arter men vadarna var sex och familjen övriga tättingar fem. Dem var man särskilt angelägen att få för extrapoängen de gav. Familjen ”övriga tättingar” var min favoritgrupp: skvättorna och nötväcken, gärdsmysen och svartvita flugsnappare. Familjen sångare var bara två, löv- och törn-

Törnsångare var en av de två sångarna i Staffans fågelspel. Foto: Lars G Lindström.

sångare. Kanske var de för lika och oansenliga att avbilda. Den klassiske naturillustratören Harald Wiberg stod för bilderna och möjligen också för den lilla texten nedanför, som jag alltså plankat utan betänkligheter.

Det andra häftet som föll ut ur *Hälsinglands fåglar* var *Anteckningsbok om naturföreteelser* där jag bland annat fört in ankomstdatum för de vanligaste flyttfågeln. Inte oväntat är sädesårn den punktligaste under de fem åren som fått plats, 1959-63: 15/4, 15/4, 14/4, 14/4, 17/4. 1963 tycks våren ha varit sen, särskilt för de utpräglade insektsarterna: tornsvalan (tornseglaren var inte uppfunnen) som jag tidigare år sett/hört mellan 16 och 22 maj kom inte förrän den 26:e, trädgårdssångaren 1/6 och grå flugsnappare 7/6. Ett par tendenser kan man utläsa: första notering om silltrut och skrattnås är från 1960 och jag minns att de ökade successivt därefter

vid Ljusnan. För en så central fågel som koltrast har jag inga anteckningar alls om ankomstdatum. De gånger jag träffade på den under min uppväxt var nog uteslutande i storskogen.

En anteckning som väcker starka minnen är från 21/4 1962: "Såg och hörde en järnsparv på majkasen vid Ljusnan". Vi var granne med Ljusdals köpings officiella valborgsmässobrasa och jag minns att jag gick dit varje dag fram till och med sista april och vändades över om den skulle börja häcka i riset och få äggen förstörda. Samma vecka har jag stått och lyssnat på en stare som "härnade lövsångare, storspov, kaja, fiskmås och andra". En notis från en Uppsalaresa 15/4 1963 säger en del om hur tiderna förändrats: "Såg två rådjur mellan Vendel och Örbyhus".

Den enda raritet jag bokfört i anteckningsboken är från juli 1960: "Hörde gräshoppsångare bakom stationen i

Gräshoppsångare var en raritet som Staffan hörde i Ockelbo. Foto: Lars G Lindström.

Ockelbo". Det var stinsen själv som hade tipsat mormor och jag var väldigt spänd på om den skulle vara kvar när vi kom på besök. Jodå, den spann för fullt när skymningen föll – jag har alltid haft ett gott öga till gräshoppsångaren sen dess. Det hade även Bo Witt-Strömer. I *Fauna o Flora* 1928 skriver han – och man kan utläsa en viss stolthet mellan raderna: "Gräshoppsångaren upptäcktes för första gången i vårt land år 1922 i Ljusdals socken. Jag hade då nöjet att göra detta fynd, vilket samma år av professor Einar Lönnberg beskrives i häfte 4 *Fauna och Flora*". Fyndet gjorde han i byn Storhaga, några kilometer söder om köpingen längs Järvsövägen, alltså just den by där Witt-Strömer bodde med fru och barn och barnflicka i en fin gammal hälsinge-gård.

Inte helt oväntat är en stor del av fågelobservationerna i *Hälsinglands fåglar* just från Storhaga och många också från trakten kring Ranungen, den lilla sjön på gränsen mellan Ljusdal och Färila där familjen W-S hade sin sommarstuga. I boken finns ett foto som W-S tagit av ett pilgrims-falksbo med

ägg på en avsats i en brant bergssida, klokt nog utan att ange var. Jag är ganska säker på att det är taget på Ranungsberget som stupar brant ner i sjön. I lägre tonåren en bit in på 60-talet cyklade jag ett par gånger där i krokarna med kikaren beredd sedan jag snappat upp ett rykte om att det fanns pilgrimsfalk där – förmodligen på Witt-Strömers tid. Jag såg aldrig falken och Bo Witt-Strömer hade gått ur tiden 78 år gammal 1961.

Mitt brinnande fågelintresse svalnade i puberteten till förmån för annat – bland annat insåg jag att "birds" även kunde ha en annan innebörd än bara fåglar. Men tack vare en kikare och en fågelboksförfattare (och naturligtvis Nissarna Dahlbäck och Linnman, ofta med fågelnestorn Erik Rosenberg som gäst i "Naturen och vi" i radion på söndagar tio över tolv) hade en pojkvasker vid Ljusnan i Ljusdal under några gyllene år fått uppleva lyckan att vara en hängiven fågel-skådare- och lyssnare. Och ränderna har aldrig helt gått ur.

Tornfalkar i revirstrid

Mats Åberg

DENNA KYLIGA APRIL 2017 DRÖJDE det väldigt länge innan jag fick se de första tornfalkarna, men när det väl hände den 23 april blev det med besked och spännande. Den dagen satt det en tornfalkshona i holken på ladan intill Hälsingtuna kyrka, så jag stannade för att kolla om det inte fanns en hane i närheten. Och det gjorde det, inte bara en utan två tornfalkshannar som slogs. De satt nedanför holken och slogs våldsamt om holken och honan. Jag satte genast på varningsblinkers och gjorde mig beredd att fotografera denna strid. Tornfalkshannarna hade förmodligen kroat

ihop klorna och tumlade runt på marken och högg varandra med näbbarna i åtminstone en, kanske två minuter, innan den ene hannen gav upp med ett skri och flydde fältet.

Segraren satt kvar och tittade på inkräktaren förvånad i någon sekund innan han flög upp till honan, som väntade i holken. Några bilar som sakta kört förbi min bil stannade och kom och undrade vad det var som hände. Om revirstrider bland rovfåglar alltid slutar lyckligt utan att någon dör har jag inte lyckats utröna, men kanske är det så.

Pilgrimsfalk

Text och foto: Lars Göran Lindström

Pilgrimsfalkens historia

I SÖDRA SVERIGE MINSKADE PILGRIMSFALKSTAMMEN redan under 1920- och 30-talen på grund av intensiv jakt. Brevduveägare hörde till dem som ville ha bort falkarna, eftersom de tog duvor. Under 1950- och 1960-talen minskade pilgrimsfalken främst i norra Europa, till största delen på grund av olika miljögifter. Falkarnas förmåga att lägga ägg och föda

upp ungar försämrades på grund av gifter. Äggskalen blev så tunna så att äggen ibland krossades när honan ruvade.

När Projekt Pilgrimsfalk startade i mitten på 1970-talet var falkarna hårt drabbade av miljögifter som PCB, DDT och kvicksilver som spreds i naturen. I Sverige kunde man bara observera 15 par falkar totalt när räddningsarbetet inleddes med att skydda boplatser,

kartlägga miljögifternas effekter och föda upp falkungar. Det var framför allt falkstammen i sydvästra Sverige som helt höll på att försvinna.

Konsten att föda upp falkar

Genom Projekt Pilgrimsfalk inleddes ett samarbete med naturvårdsmyndigheter i de nordiska länderna för att bygga upp en avelspopulation. Målsättningen i första fasen var att återskapa en vild stam med cirka 30 häckande par i sydvästra Sverige. För att nå detta mål krävdes en omfattande avel och uppfödning som under flera år kunde producera ett stort antal ungar för utsättning. Det är svårt att få falkar att häcka i fångenskap - man räknar med att bara 50 procent av de könsmogna fåglarna häckar i bur. Dessutom dröjer det upp till 4-5 år innan falkarna blir könsmogna i fångenskap.

För att få en avelspopulation med genetisk spridning, det vill säga att falkarna inte var för nära släkt, insamlades ägg och ungar från skilda boplatser i Skandinavien. Avelsprojektet byggde under det första årtiondet till stor del på ideellt engagemang med fågelintresserade lantbrukare som tog hand om falkparen. Burar med falkar fanns i Dalsland, Bohuslän, Västergötland och Småland. Dessutom hölls ett antal par på en dansk avelsstation. De första utsättningarna av ungar som hade fötts upp i bur påbörjades i Bohuslän 1982.

Adopterade falkungar eller matning genom rör

1987 flyttades alla avelsfalkar (cirka 30 fåglar) över till en nybyggd avelsstation utanför Göteborg. Den drevs i samarbete med Göteborgs Ornitologiska Förening. Den nya avelsstationen blev en lyckad satsning och uppfödningen av falkungar ökade snabbt. Närmare 400 falkungar släpptes fria i Västsverige fram till 1997.

En del ungar sattes ut till vilda falkpar som

"adopterar" dem, och föder upp dem med byten. Men de flesta ungar fick sättas ut utan föräldrar och födas upp med hjälp av "hacking". Det innebär att ungarna sätts i en nätförsedd låda i en klippbrant cirka en vecka innan de är flygfärdiga och att de får mat som skickas ner genom ett rör.

Ett lyckat räddningsprojekt

År 2000 hade målsättningen med 30 häckande vilda par uppnåtts i Västsverige. Samma år flyttades de kvarvarande avelsfalkarna till en nybyggd buranläggning på Nordens Ark, där aveln fortfarande bedrivs. Idag finns det emellertid så många vilda falkar att stammen växer till av egen kraft.

Projekt Pilgrimsfalk har med åren blivit ett mycket lyckat räddningsprojekt. Den svenska pilgrimsfalkens framtid ser ljus ut. Sedan starten 1972 har arten gått från att klassas som "akut utrotningshotad" utan en enda lyckad häckning i det vilda under flera år, till att idag betecknas som "sårbar". 2015 finns över 200 häckande par och ytterligare ett hundratal revirhävande.

Detta innebär att en avvecklingen av utplanteringsprojektet inletts. Inga nya avelspar ersätter de fåglar som faller för åldersstrecket. De gamla avelsparen får däremot fortsätta att häcka och föda upp ungar så länge de lever och mår bra.

Pilgrimsfalken har fortfarande en begränsad utbredning med två delpopulationer - en i sydvästra Sverige och en i övre Norrland. Falkarna i de två områdena har ingen kontakt med varandra och spridningen från dessa kärnområden till "falktomma" delar av landet går långsamt.

Falkar i städer är ingenting nytt

De ungar som nu släpps ut placeras i samma områden som tidigare, bland annat i Dalarna. Ett område har tillkommit - under 2014 släpptes också falkungar ut i Stockholm! Pilgrimsfalken försvann från den delen av

Finflo april 2017

Hälsingtuna kyrka augusti 2017

landet för över 50 år sedan. Ett sätt att skynda på återkomsten av 08-falkat är att under några år framåt fortsätta att sätta ut ungar i stadsmiljö.

Att pilgrimsfalkar kan häcka i staden är ingenting nytt. I många städer i Europa och Nordamerika häcka falkar på höga byggnader, långt från fiender som rävar och mårdar. I städer finns det ofta gott om föda i form av duvor och andra fåglar som drar nytta av människan.

Pilgrimsfalkar landet runt

Medan pilgrimsfalkarna blivit fler och fler i nästan hela landet har utvecklingen varit dystert i Skåne, bland annat på grund av att en hel falkfamilj med sex fåglar förgiftades med carbofuran i Kristianstad för några år sedan. Ytterligare en häckande hona från Bjärehalvön dog på grund av förgiftade duvor. Som mest häckade för några år sedan sex par i Skåne. 2015 genomfördes en känd lyckad häckning med två ungar på Lantmännens silo i Helsingborg. Där har falkar under flera år följts med kamera och på webb. 2016 lämnade ungarna boet lagom till midsommar.

2015 konstaterades den första häckningen i Västmanland i en uppsatt holk i Västerås. Hanen sattes ut från Nordens Ark för några år sedan och han har träffat en vild hona som ringmärktes utanför Jönköping år 2012. Planer finns även på fortsatt utsättning av pilgrimsfalksugnar från Nordens Ark, förutom i Stockholm också i Örebro län och Köping.

Hälsingland

Den positiva trenden för pilgrimsfalken i landskapet fortsätter och 2016 skedde häckning på elva lokaler där det föddes sammanlagt 28 ungar. I Hudiksvalls kommun fanns en knapp handfull lokaler, flera gamla lokaler som återbesatts efter många år av dem.

Finflo april 2017

Räddningsarbetet fortsätter

Även om arbetet med att rädda pilgrimsfalken från utrotning i de södra delarna av Sverige har lyckats, så fortsätter arbetet med att hålla koll på pilgrimsfalkarna. Gamla hot försvinner, men nya tillkommer, bland annat nya miljögifter som till exempel bromerade flamskyddsmedel.

Pilgrimsfalken - världens snabbaste fågel

Pilgrimsfalken gör skäl för sitt namn. Den är luftens långvandrare och en oerhört snabb och kraftfull flygare. Dess naturliga utbredningsområde täcker stora delar av världen. Ibland kallas pilgrimsfalken för världens snabbaste fågel. När den störtdyker mot ett byte, oftast en duva, kan fågel komma upp i en hastighet över 200 km/h. Man har mätt hastigheter runt 320 km/h.

Pilgrimsfalken häckar på klippfyllor, helst vid branta stup. Som "ersättning" för stupen kan fågeln också bo på höghus i städer eller

andra höga byggnader som silos, till exempel. På klippfjällarna undviken de räv och mård som kan ta ägg och ungar. Berguv är en annan fiende som däremot också kan hota falkarna som bor på bergsfjällor. Det händer att falkpar numera hittar tillbaka till gamla häckningsplatser, även om de stått tomma under femtio år!

Källa

<https://www.naturskyddsforeningen.se/projekt-pilgrimsfalk>

*Hälsingtuna kyrka i början av augusti 2017.
Denna falk är ringmärkt. Med hjälp av fotona
kunde ringarna avläsas. Den var märkt i södra
Dalarna, som bounge, 2015.*

En ärtsångare ringmärks

Ringmärkning

2016

Kenneth Karelius, Lars Göran Lindström

UNDER 2016 MÄRKTES 2223 INDIVIDER AV 66 arter. Av dessa var 1013 ungar. Gråsiska toppade listan med 416 märkta, därav 74 av den sydliga rasen cabaret, följt av silltrut (224) och tornfalk (176). Tornfalk hade på grund av dåligt tillgång av gnagare ett mindre bra år med små kullar. Av ovanliga märkarter kan nämnas varfågel, hämpling, vinterhämppling, sparvuggla och tornseglare.

Storskarv	54
Tornfalk	176
Strandskata	1
Roskarl	1
Kustlabb	1
Skrattmå	97
Fiskmå	36
Silltrut	224
Gråtrut	11

Havstrut	10
Skräntärna	4
Fisktärna	115
Silvertärna	128
Sillgrissla	1
Tordmule	58
Tobisgrissla	6
Berguv	2
Sparvuggla	1
Kattuggla	13
Slaguggla	7
Tornseglare	2
Göktyta	1
Större hackspett	5
Ladusvala	1
Sidensvans	6
Gärdsmyg	1
Järnsparv	59
Rödhake	15
Blåhake	10
Rödstjart	1
Björkrast	3
Rörsångare	12
Härmsångare	1
Ärtsångare	10
Törnsångare	11
Trädgårdssångare	7
Sävsångare	3
Svarthätta	11
Gransångare	68
Lövsångare	72
Kungsfågel	75
Grå flugsnappare	1
Stjärtmes	9
Talltita	10
Tofsmes	3
Svartmes	3
Blåmes	103
Talgoxe	159
Nötväcka	6
Trädkrypare	8
Törnskata	12
Varfågel	1
Kaja	3

Stare	51
Pilfink	4
Bofink	4
Bergfink	8
Grönfink	26
Steglits	42
Grönsiska	6
Hämpling	1
Vinterhämpling	6
Gråsiska	342
Gråsiska (cabaret)	74
Snösiska	5
Rosenfink	1
Domherre	12
Gulspurv	1
Sävsparv	3
Summa	2223

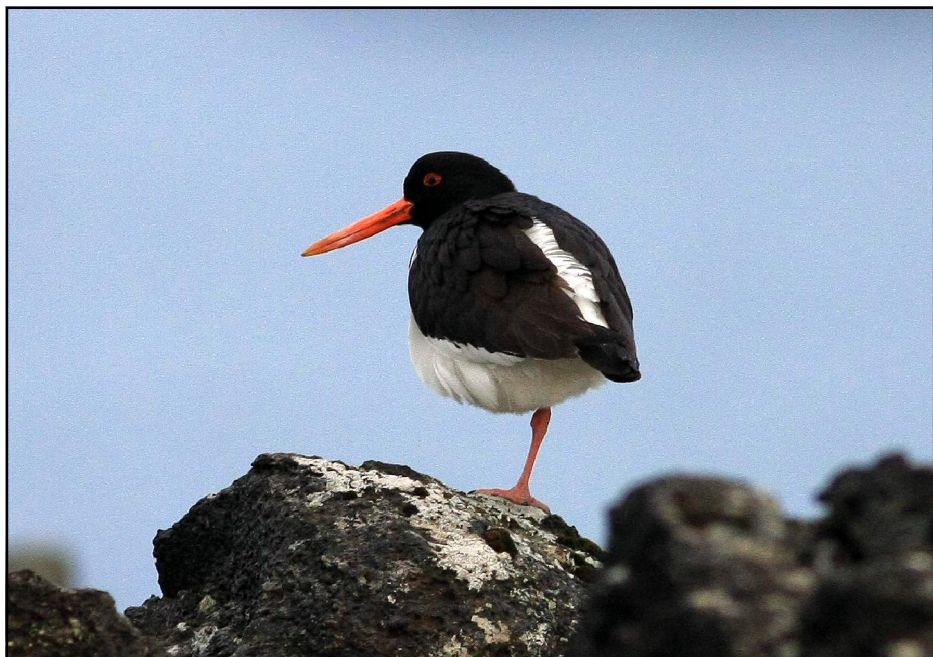
Återfynd

Under året inkom 37 fynd av tretton arter. Av återfynden var hela 27 avlästa eller kontrollerade av ringmärkare. Av de tio som hittats döda flög tre in i fönster, två blev skjutna, en fastnade i ett fisknät, en blev tagen av mink och tre okänt hur de dog.

Två gråtrutar fångades och två avlästes i vårt västra grannland Norge. En gråtrut märkt på Fisket, Enånger fångades ett drygt år senare vid Stavanger knappt 70 mil från märkplatsen. En annan **gråtrut** märkt på Storhällan, Jättendal i juni 2003, som bounge, avlästes av ringmärkare vid Fredrikstad nästan elva år senare. (1)

Ytterligare ett återfynd av **silltrut** från Afrika inkom under året. Truten märktes som unge på Skottstenarna, Rogsta den 11:e juli 2015 och hittades tyvärr död den 25:e maj 2016 i Kilfi County Fundi Isa Shore, Kenya. Avståndet från märkplatsen var 7457 km. En annan silltrut avlästes av ringmärkare i hamnen i Pomorskie, Polen bara fyra månader efter märkningen på Jättbågan. (2)

Fem skrattmåsar, tre i England och två i

En strandkata kontrollerades i Frankrike (inte denna fågel). Foto: Lars G Lindström.

Nederländerna, avlästes under året. En femton år gammal mås ringmärkt på Gäddrabbet i Söderhamn avlästes i Norfolk, England och en tretton år gammal **skrattmås** märkt i Långvind, Enånger kunde också avläsas i på nästan samma plats i Norfolk. (3)

En **grönsiska** märkt i Håstaby i april 2014 kontrollerades av ringmärkare i Hinnerup, Midt-Jylland, Danmark nästan två år senare drygt 70 mil från märkplatsen. (4)

Det andra återfyndet från Afrika var den **storskarv** som märktes som bounce på Sandreveln, Hudiksvall i juni 2007 och som avlästes i Ain Defla, Alger, Algeriet knappt nio år efter märkningen. Avståndet var 3 022 km. Fynddetaljer "Le canards chasse et liberè dans barrage au moment de la pe'che des poisson. Il est encore vivant". En annan storskarv, också märkt på Sand-

reveln, hittades nyligen död, skjuten på grund av skyddsjakt, i Indre Rosnay, Frankrike knappt 200 mil från märk-platsen. (5)

En **strandkata** som märktes på Jättbågan, Jättendal i juli 2012 kontrollerades av ringmärkare knappt ett år senare i Charente-Maitime Reserve De Moeze-Oleron, Frankrike 2 142 km från märkplatsen. (6)

Återfynd på andras ringmärkta fåglar

En **bofink** märkt utanför Antwerpen, Belgien fastnade i ett nät på Håstaby drygt ett år senare 1 397 km från märkplatsen. (A)

Tre **silltrutar** märkta i Finland avlästes i vårt område. (B)

En **gråsiska** märkt i Kuopio, Joensuu, Finland fastnade i ett nät på Reffelmansviken drygt tre veckor senare 660 km från märkplatsen. (C)

Återfyndskarta

- 1 Gråtrut
- 2 Silltrut
- 3 Skrattmå
- 4 Grönsiska
- 5 Storskarv
- 6 Strandskata

A Bofink
B Silltrut
C Gråsiska

Två intressanta trutar har hållit till i Lillfjärden under sommaren.

En märkt silltrut, som med hjälp av bröd från Kenneth och foto av Lars G, kunde avläsas, 8107910. Truten märktes som bounge den 26:e juni 2004 på Bådstenarna, Kråköen av Kenneth. Det innebär att den är på sitt fjortonde levnadsår. Våra silltrutar (Östersjön) övervintrar för det mesta i Afrika. Om vi antar att denna trut tillbringat sina vintrar i mellersta Afrika har den bara på vår- och höstflytt flugit omkring 18 000 mil, fyra och ett halvt varv runt jordklotet. Inte illa.

Även en ljusmantlad silltrut har setts i Lillfjärden under sommaren. Silltrut (*Larus fuscus*) är en palearktisk häckfågel i familjen måsfåglar som tillhör det så kallade gråtruts-komplexet. Den är en smacker trut med smala och spetsiga vingar, och den adulta fågeln har gula ben och svart eller grå mantel

beroende på underart. De underarter som har grå mantel kallas tillsammans för "ljusmantlade silltrutar".

En av dem är *Larus fuscus graellsii* och den andra är den östliga rasen *heuglini* (numera i Sverige betraktad som en egen art). *Graellsii* är en västlig underart som normalt häckar på Island, Färöarna, Storbritannien, Irland, i västra Frankrike, Portugal och nordvästra Spanien. Den övervintrar från mitten av Irland och söderut längs med Europas västra kuster ner till västra Afrika.

Utbredningsområdet för underarten *graellsii* expanderar åt nordost.

Då det ibland kan vara mycket svårt eller till och med omöjligt att underartsbestämma individer som inte befinner sig på häckningsplats så har samlingsbegreppet "ljusmantlad silltrut" skapats för den gråmantlade *graellsii* och *heuglini*,

Dvärgmåsar tillsammans med skrattnåsar, Lillfjärden april 2017. Foto: Niklas Liljebäck.

De vanligaste och ovanligaste häckfåglarna i Hälsingland

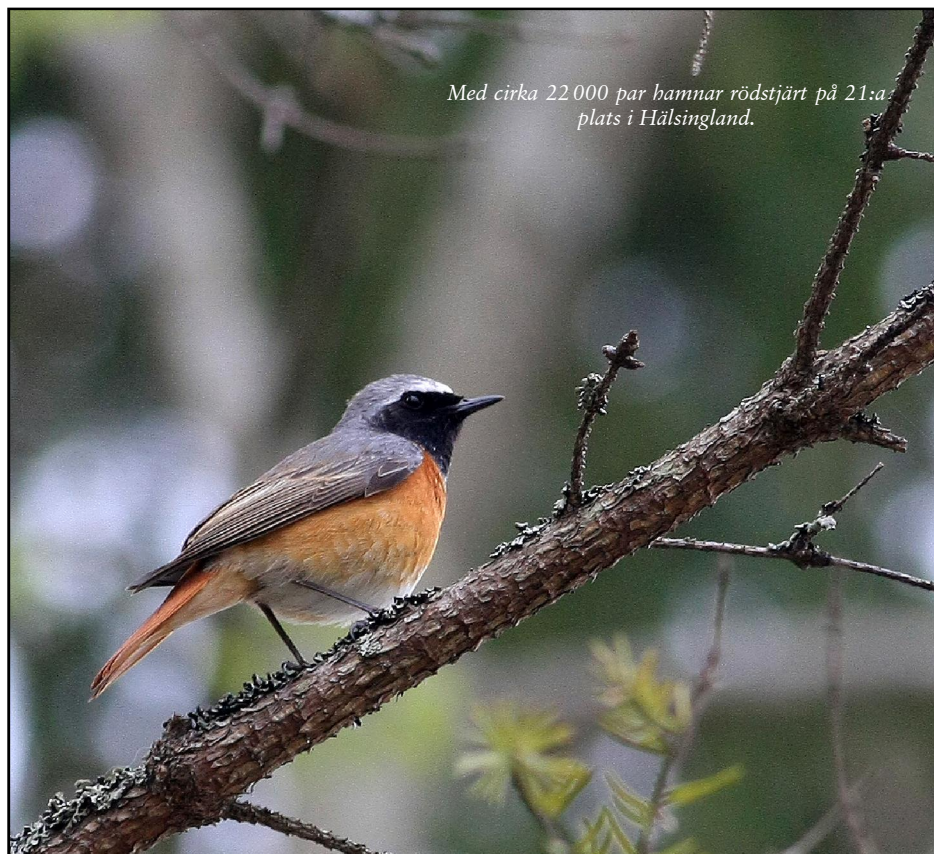
Text och foto: Lars G Lindström

Här följer en lista på de 25 vanligaste och 25 ovanligaste häckfåglarna i Hälsingland. Listan bygger på boken "Fåglarna i Sverige - antal och förekomst" och anger antalet par.

1	Lövsångare	480 000
2	Bofink	420 000
3	Rödhake	210 000
4	Kungsfågel	160 000
5	Trädpiplärka	140 000
6	Talgoxe	130 000
7	Taltrast	75 000
8	Svartvit flugsnappare	70 000
9	Grå flugsnappare	60 000
10	Trädgårdssångare	50 000
11	Grönsiska	45 000
12	Ringduva	38 000
	Rödvingetrast	38 000
14	Trädkrypare	35 000
15	Koltrast	31 000

16	Morkulla	30 000
17	Järnsparv	28 000
18	Tofsmes	25 000
	Blåmes	25 000
20	Talltita	24 000
21	Gulsparv	22 000
	Rödstjärt	22 000
23	Gransångare	20 000
	Björktrast	20 000
25	Tjäder	17 000

Precis som för landet i stort så toppar lövsångare före bofink. Tittar man på listan så inser man skogens stora betydelse då de flesta arter i huvudsak är skogshäckande.

Med cirka 22 000 par hamnar rödstjärt på 21:a plats i Hälsingland.

Skräntärna häckar endast med något enstaka par efter Hålsingekusten.

1	Skräntärna	1	Berguv	10
	Dvärgmås	1	Lappuggla	10
3	Blå kärrhök	2	Lundsångare	10
	Svart rödstjärt	2	Stenknäck	10
5	Årta	3	24 Brun kärrhök	15
	Skäggmes	3	Vattenrall	15
7	Busksångare	4	Kärrsångare	15
8	Snatterand	5		
	Brunand	5		
	Rördrom	5		
	Småfläckig sumphöna	5		
	Större strandpipare	5		
13	Sillgrissla	6		
	Jorduggla	6		
15	Brushane	7		
	Småspov	7		
	Flodsångare	7		
18	Skedand	10		
	Pilgrimsfalk	10		

Här är arterna mera spridda och häckar i olika miljöer, Bland de sällsyntaste häckfågelarterna hittar vi änder, nattsångare, havsfåglar, vadare, ugglor och dagrovfåglar.

Källa
 Ottoson U, Ottvall R, Elmberg J, Green M, Gustafsson R, Haas F, Holmqvist N, Lindström Å, Nilsson L, Svensson M, Svensson S & Tjernberg M. 2012 *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. SOF, Halmstad.

Program

Höst-Vinter
2017-2018

Lavskrika 30/9

Tid: 09.00
Samling: Lillfjärdens utfodringsplats
Ansvarig: Kjell Johansson 070-239 75 10
Jonas Lind 070-307 32 82

Vi åker tillsammans till Niannoret där Kjell haft fem lavskrikor flera gånger, på bara ett par meters avstånd. Ta gärna med korv för att mata och locka fram skrikorna

Innemöte 7/11

Tid: 19.00
Plats: CUL
Ansvarig: Karin Svensson 070-51 348 66

Medlemmarna tar med och visar sina egna bilder. Ju flera som har med sig foton desto bättre. Fika.

Nyårsexkursion 1/1

Tid: 08.00
Samling: Lillfjärdens utfodringsplats
Ansvarig: Mats Axbrink 070-608 99 14

Traditionsenligt artrace på årets första dag

Innemöte 6/2

Tid: 19.00
Plats: CUL
Ansvarig: Karin Svensson 070-51 348 66

Temat är rovfåglar och ugglor; bilder, läten och fakta. Kjell, Lars Göran och Mats Åberg visar bilder på de olika arterna och fakta presenteras av Mats Axbrink.

Ugglexkursion 6/3

Tid: 20.00
Samling: Lillfjärdens utfodringsplats
Ansvarig: Jonas Lind 070-307 32 82

Traditionsenlig ugglexkursion

Årsmöte 13/3

Lokal och tid meddelas i nästa nummer av Nattvakan.

Tisdagsexkursioner

Tisdagsexkursionerna börjar den 10/4. Det kan tyckas långt dit men tiden går fort

Besök
fågelklubbens
hemsida
HFK.name

Kontrollera gärna vår hemsida för information om respektive programpunkt. Där kan du också läsa om bra fågellokaler i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner och lära dig vårfåglars sång och titta på en massa aktuella fågelbilder.

Blågult i dubbel upplaga. Foto: Linda Åberg

